

УДК 34:004.9

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2026.3.57>

РОМАНОВ М.Ю.

ЦИФРОВІЗАЦІЯ, ЯК ІНСТРУМЕНТ ОПТИМІЗАЦІЇ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА

DIGITALIZATION AS A TOOL FOR OPTIMIZING LAW ENFORCEMENT: THEORETICAL AND LEGAL CHARACTERISTICS

Актуальність статті полягає в тому, що незважаючи на активне впровадження державної політики цифрової трансформації, функціонування Міністерства цифрової трансформації України, розвиток інформаційних систем та реалізацію Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку на 2023–2027 роки, окремі аспекти цифровізації правоохоронної діяльності залишаються недостатньо дослідженими. Насамперед це стосується визначення місця цифровізації у механізмі оптимізації діяльності правоохоронних органів, формування єдиної цифрової екосистеми правоохоронної системи, удосконалення міжвідомчої інформаційної взаємодії, забезпечення інформаційної безпеки та розвитку цифрових компетентностей працівників органів правопорядку. Саме тому комплексне дослідження цифровізації як передумови оптимізації правоохоронної діяльності має важливе теоретичне й практичне значення для подальшого розвитку адміністративно-правового забезпечення функціонування правоохоронної системи України. Метою статті є дослідження цифровізації як передумови оптимізації діяльності правоохоронних органів України, визначення її ролі у підвищенні ефективності реалізації правоохоронних функцій, а також аналіз сучасних напрямів цифрової трансформації правоохоронної системи, нормативно-правових засад її впровадження та перспектив формування єдиної цифрової екосистеми органів правопорядку. Стаття присвячена дослідженню однієї з актуальних теоретико-правових проблем адміністративного права, пов'язаної з визначенням цифровізації як передумови оптимізації діяльності правоохоронних органів України. Проаналізовано сучасні тенденції цифрової трансформації державного управління та їх вплив на функціонування правоохоронної системи. Обґрунтовано, що впровадження цифрових технологій, електронного документообігу, інтегрованих інформаційних систем, державних електронних реєстрів і цифрових сервісів є необхідною умовою підвищення ефективності правоохоронної діяльності, забезпечення оперативності прийняття управлінських рішень, належного рівня інформаційної безпеки та захисту прав і свобод людини. Особливу увагу приділено нормативно-правовим засадам цифрової трансформації, діяльності Міністерства цифрової трансформації України, а також необхідності формування єдиної цифрової екосистеми правоохоронних органів, розвитку міжвідомчої електронної взаємодії та підвищення цифрових компетентностей працівників правоохоронних органів.

Ключові слова: цифровізація, цифрова трансформація, правоохоронна діяльність, правоохоронні органи, цифрові технології, електронний документообіг, інформаційні системи, державне управління, цифрова екосистема, інформаційна безпека.

© РОМАНОВ М.Ю. – доктор філософії з права, старший науковий співробітник науково-дослідної лабораторії превентивної діяльності та соціологічних досліджень (Дніпровський державний університет внутрішніх справ) <https://orcid.org/0000-0003-2443-7744>

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

The relevance of the article lies in the fact that despite the active implementation of the state policy of digital transformation, the functioning of the Ministry of Digital Transformation of Ukraine, the development of information systems and the implementation of the Comprehensive Strategic Plan for the Reform of Law Enforcement Agencies for 2023–2027, some aspects of the digitalization of law enforcement activities remain insufficiently researched. First of all, this concerns determining the place of digitalization in the mechanism for optimizing the activities of law enforcement agencies, the formation of a single digital ecosystem of the law enforcement system, improving interdepartmental information interaction, ensuring information security and developing digital competencies of law enforcement officers. That is why a comprehensive study of digitalization as a prerequisite for optimizing law enforcement activities is of important theoretical and practical importance for the further development of administrative and legal support for the functioning of the law enforcement system of Ukraine. The purpose of the article is to study digitalization as a prerequisite for optimizing the activities of law enforcement agencies of Ukraine, to determine its role in increasing the efficiency of the implementation of law enforcement functions, as well as to analyze modern directions of digital transformation of the law enforcement system, the regulatory and legal foundations of its implementation, and the prospects for the formation of a single digital ecosystem of law enforcement agencies. The article is devoted to the study of one of the topical theoretical and legal problems of administrative law, related to the definition of digitalization as a prerequisite for optimizing the activities of law enforcement agencies in Ukraine. Modern trends in digital transformation of public administration and their impact on the functioning of the law enforcement system are analyzed. It is substantiated that the introduction of digital technologies, electronic document management, integrated information systems, state electronic registers and digital services is a necessary condition for increasing the efficiency of law enforcement, ensuring the efficiency of managerial decision-making, the appropriate level of information security and protection of human rights and freedoms. Particular attention is paid to the regulatory and legal foundations of digital transformation, the activities of the Ministry of Digital Transformation of Ukraine, as well as the need to form a single digital ecosystem of law enforcement agencies, the development of interagency electronic interaction and the improvement of digital competencies of law enforcement officers.

Key words: *digitalization, digital transformation, law enforcement, law enforcement agencies, digital technologies, electronic document management, information systems, public administration, digital ecosystem, information security.*

Актуальність теми. Цифрова трансформація державного управління є одним із ключових напрямів розвитку сучасної України та невід’ємною складовою реформування сектору безпеки і оборони. Стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, активне впровадження електронних сервісів, державних інформаційних систем і цифрових платформ зумовлюють необхідність модернізації діяльності правоохоронних органів, підвищення ефективності їх функціонування та забезпечення належного рівня захисту прав і свобод людини. Особливої актуальності ці питання набули в умовах широкомасштабної збройної агресії проти України, коли швидкість обробки інформації, безпечний електронний документообіг, міжвідомча взаємодія та використання сучасних цифрових технологій безпосередньо впливають на ефективність виконання правоохоронних функцій.

Незважаючи на активне впровадження державної політики цифрової трансформації, функціонування Міністерства цифрової трансформації України, розвиток інформаційних систем та реалізацію Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку на 2023–2027 роки, окремі аспекти цифровізації правоохоронної діяльності залишаються недостатньо дослідженими. Насамперед це стосується визначення місця цифровізації у механізмі оптимізації діяльності правоохоронних органів, формування єдиної цифрової екосистеми правоохоронної системи, удосконалення міжвідомчої інформаційної взаємодії, забезпечення інформаційної безпеки та розвитку цифрових компетентностей працівників органів правопорядку. Саме тому комплексне дослідження цифровізації як передумови оптимізації правоохоронної діяльності має важливе теоретичне й практичне значення для подальшого розвитку адміністративно-правового забезпечення функціонування правоохоронної системи України.

Метою статті є дослідження цифровізації як передумови оптимізації діяльності правоохоронних органів України, визначення її ролі у підвищенні ефективності реалізації правоохоронних функцій, а також аналіз сучасних напрямів цифрової трансформації правоохоронної системи, нормативно-правових засад її впровадження та перспектив формування єдиної цифрової екосистеми органів правопорядку.

Результати дослідження. Очевидним є зазначення про те, що питання цифровізації будь-якої ланки та сфери державницької діяльності, виникло не раптово. Основним рушієм і бустером цих процесів виступає, перш за все стрімкий технологічний процес людства. Водночас, порівнюючи цифровізацію в державному та приватному секторі, слід констатувати, що приватна сфера, як правило в рази швидше забезпечує втілення відповідних практик у свою діяльність, тоді як цифровізація діяльності органів державної влади потребує більш кропіткого та глобального підходу, що значно сповільнює ці процеси та потребує значних зусиль та застосування методів/способів, сформованих на підставі вже усталених практик.

Цифрові технології в державному секторі України є основою його реформування і слугують потенційним прикладом для всієї країни, демонструючи, як можна використовувати переваги «цифрового» світу. Синергетичний потенціал соціальних, мобільних, «хмарних» технологій, а також технологій аналізу даних та «інтернету речей» мають можливість трансформувати державне управління в Україні, зробивши його більш ефективним, реактивним та ціннісним. Сучасні цифрові технології, через розвиток та удосконалення механізмів державного управління, впливають на соціальні, культурні, комерційні та адміністративні структури. Ці цифрові трансформації також впливають на поведінку громадян, їх бажання та потреби, змінюючи спосіб роботи та спілкування, взаємодію між людьми та організаціями, а також умови співпраці та конкуренції. Сьогодні Інтернет надає різноманітні можливості для доступу до інформації та сприяє обміну знаннями, що також активізує процес цифрової трансформації [1]. При цьому, зазначаємо, що оскільки право, будучи єдиним регулятором в українському суспільстві не може розглядатись окремо від відповідних соціальних взаємин, у тому числі, пов'язаних із цифровізаційними процесами. Тому, взаємопов'язаність усіх сфер суспільства та необхідність забезпечення їх правової охорони, зумовлює суттєву потребу розвитку правоохоронних інструментів, релевантних і ефективних для забезпечення прав і свобод людини і громадянина, а також підтримання належного рівня правопорядку в державі.

Створення хмарних сервісів, запуск онлайн послуг, а також введення електронного документообігу є тими, найбільш ефективними і дієвими інструментами, що можуть суттєво прискорити процеси, пов'язані з правоохороною, а тому, ця тема набуває все більшої актуальності. При цьому важливим є зазначити, що правоохоронна система має низку успіхів у сфері цифровізації (до їх кола, наприклад, слід віднести запуск Єдиного реєстру досудових розслідувань, що відбувся ще 2012 року), а подальші стратегічні плани у цій сфері регулюються як законами України так і підзаконними нормативно-правовими актами й організаційно-розпорядчими документами.

Дослідження еволюції інформаційного суспільства та сучасного його етапу у формі цифрової трансформації передбачає також використання принципу єдності історичного та логічного з урахуванням визначеного нами критерію розгляду взаємодії нових явищ та процесів як окремих частин, розвиток яких визначає й динаміку цілого. Прогрес суспільства залежить від змін всіх його форм прояву, а саме технології, економіки, соціальної, політичної та гуманітарної сфер, екології та багатьох інших. Становлення інформаційного суспільства є частиною динаміки суспільства, а сам процес його функціонування обов'язково передбачає відповідне управління. Такою формою на сьогодні наукою визнано публічне управління суспільством, еволюція якого також пройшла довгий історичний шлях своїх перетворень в різних історичних умовах трансформації національних моделей державного управління [2]. Відповідно, суттєві еволюційні процеси, збільшення обсягу та якості соціально-правових відносин, а також сучасні безпекові загрози, неминуче зумовили потребу адаптації всієї сфери державної влади загалом і правоохорони зокрема до інноваційних тенденцій сьогодення. Чільним буде зазначити, що лише динаміка розвитку суспільства та його технологій виступають закономірним і релевантним індикатором потреби цифровізації сфери діяльності державної влади. Так, чим більш прогресивними є технології, тим більшою є потреба адаптації державно-управлінських процесів і надаваних нею сервісних послуг до вимог цифрового суспільства.

Цифровізація відіграє ключову роль у трансформації правоохоронної діяльності, сприяючи підвищенню ефективності боротьби з кіберзлочинністю в умовах стрімкого розвитку інформаційних технологій. Цей процес передбачає перехід від традиційних методів роботи

до використання інноваційних технологій, що дозволяють оперативніше реагувати на виклики сучасного кіберпростору. Цифровізація правоохоронної діяльності виступає визначальним фактором забезпечення безпеки в динамічному глобальному середовищі. Для її успішної реалізації потрібно комплексно враховувати технологічні можливості, правові, етичні та соціальні контексти з метою гарантування справедливості, рівності та захисту прав людини [3]. Цифровізація правоохорони (або ж правоохоронної діяльності), перш за все тісно перетинається з необхідністю дотримання засад і стандартів інформаційної безпеки та визначених інформаційно-правових режимів, а саме тому, питання пов'язані з цифровізацією механізмів охорони прав і свобод людини і громадянина, мають бути реалізовані виключно перевіреними, надійно протестованими та сертифікованими цифровими інструментами й відповідними, спрямованими на це способами.

Як указують вчені та дослідники, тут важливо зважати на перехід суспільства від індустріальної до інформаційної моделі розвитку. Багато правовідносин на теперішній час пов'язані з використанням інформаційних технологій, які на ранніх історичних етапах були відсутні. Такі відносини безпосередньо пов'язані як з правами людини, так і з її безпекою, тобто з найважливішими аспектами, які визначають базові позиції основного закону суспільства. При цьому реформування не може не торкнутися і правоохоронної системи як найважливішого структурного компонента останнього. На жаль, вищезазначені процеси викликали і такі негативні явища, як зростання міжнародної злочинності, тероризм, враховуючи кіберзлочинність, усе частіше порушується питання забезпечення прав і свобод людини та громадянина в умовах запровадження міжнародних санкцій, спроб суверенізації самопроголошених республік, загрошення протиріч у правовідносинах, залученими до міжнародних конфліктів [4]. Зазначене пропорційно відображає потребу якісного забезпечення цифровізаційних процесів у сфері правоохоронної діяльності. З урахуванням сучасних тенденцій неминучим є регламентування додаткових видів прав для всіх категорій осіб громадян, а також для відповідних органів державної влади. Ще кілька десятиліть тому поняття цифрового права взагалі не розглядалось, як окрема галузь, проте, на сьогодні, соціально-правові процеси у тому числі цифровізація створюють необхідне підґрунтя та формують потребу подальшого укріплення відповідної галузі з метою забезпечення прав і свобод людини і громадянина, які користуються послугами правоохоронних органів. Крім того, діяльність правоохоронних органів, щодо протидії міжнародній злочинності чи кіберзлочинності, що в умовах дії правового режиму воєнного стану на території України набуває особливої актуальності, крізь призму цифровізації має розглядатись всебічно, оскільки недостатня регламентованість окремих процесів у правоохороні прямопропорційно впливає, як на витік відповідної доказової інформації, що в подальшому може зірвати заходи оперативно-розшукової діяльності або досудового розслідування, так і недостатню забезпеченість прав і свобод усіх сторін кримінального провадження.

В умовах постіндустріальної трансформації посилюється єдність технологічних, економічних і соціальних функцій держави. Сучасна цифрова трансформація призводить до виникнення якісно нової форми інституційної взаємодії держави, бізнесу та громадян, в якій і реалізуються інформаційно-комунікативні технології. Взаємозв'язок і взаємодія між об'єктами та суб'єктами публічного управління опосередковується цифровізацією, які продукують нові інституційні вимоги в частині опанування всіма учасниками управлінського процесу новими інформаційними технологіями та адаптації до нових форм комунікації. Такий підхід дозволяє говорити про якісну трансформацію інституційних функцій держави. Сьогоднішня активна та продуктивна політика українського уряду по впровадженню цифрових технологій натикається на низку протидіючих чинників інституційного середовища, фінансових обмежень та зовнішньополітичних загроз існування державності України [5]. Із контексту зазначеного важливим є підкреслити те, що цифровізація, як загальнодержавний процес не може розглядатись уособлено, лише в сегменті правоохоронної діяльності. З урахуванням взаємопов'язаності функціонування всіх без виключення органів державної влади, а також суспільства та, до прикладу, бізнесу, як його стійкого самостійного об'єднання, питання цифровізації діяльності органів правопорядку загалом та органів досудового розслідування зокрема, має враховувати потреби всіх означених акторів. Важливо також звернути увагу на потребу настільки якісно взаємопов'язати ці процеси, щоб загальна цифрова інфраструктура виглядала, як цілісний неподільний та взаємо злагоджений механізм.

Водночас, незважаючи на реалізацію зазначених стратегічних документів і нормативно-правових актів, подальшого розвитку потребує формування єдиної міжвідомчої цифрової екосистеми правоохоронних органів, яка забезпечуватиме інтеграцію інформаційних ресурсів, безпечний електронний документообіг, належний захист інформації, уніфіковані механізми електронної

взаємодії та обміну даними між правоохоронними органами, іншими державними органами, органами місцевого самоврядування, громадянами та суб'єктами господарювання.

На сьогодні Міністерство цифрової трансформації України результативно реалізує стратегію цифровізації державного управління, як провідної ланки модернізації управління, що буде сприяти подоланню корупції, розвитку прозорості, обмеження ролі бюрократії в отриманні публічних послуг. Цифрова трансформація та інформаційна експансія перетворились у рушійну силу модернізації всіх видів людської діяльності та інституційних змін у публічному управлінні. Технології доставки інформації до споживача внесли радикальні зміни у систему взаємовідносин між людьми, фірмами, між різними рівнями ієрархічної структури управління. Використання інформаційно-комп'ютерних технологій в практиці веде до руйнації ієрархічних систем в управлінні, до створення мережовості, що передбачає необхідність перепідготовки управлінських кадрів та й самих громадян стосовно опанування цифрових технологій. Опанування цифровими технологіями передбачає не тільки відповідну цифрову кваліфікацію а й набуття навичок працювати в команді, прояву таланту, відповідного рівня культури та соціальної адаптації до нових інститутів управління. Не тільки перед державою, а й перед бізнесом, постало завдання навчити членів суспільства користуватися цифровими ресурсами [5]. Саме тому розглядаючи цифровізацію, як передумову трансформації та оптимізації діяльності правоохоронних органів необхідно звертати увагу на глобальну потребу підвищення кваліфікації працівників відповідних органів державної влади, які мають повною мірою володіти всіма компетенціями, щодо поведінки з тими чи іншими цифровізованими елементами своєї діяльності. Наприклад, відхід від паперового документообігу та запровадження в Національній поліції України та інших органах системи електронного документообігу, спричинило низку питань у працівників виконавського рівня, щодо особливостей поведінки із відповідною системою.

О. Храпенко, А. Меденцев та В. Сперанський також зауважують, що крім того, важливим аспектом є формування цифрової грамотності, яка включає навички роботи з великими масивами інформації, розуміння принципів кібергігієни та дотримання етичних стандартів під час використання технологій. Також потребується постійне навчання та підвищення кваліфікації, оскільки технологічний прогрес обумовлює швидке «старіння» знань і підходів [3]. Саме тому, розглядаючи питання цифровізації, як інструменту оптимізації діяльності правоохоронних органів необхідно враховувати потребу проведення комплексних та якісних навчань для відповідної категорії працівників, перш ніж запускати в широке використання відповідні цифрові інструменти.

Зазначені вище та інші аспекти актуальності цифрових перетворень держави зазначені в Рекомендаціях парламентських слухань на тему «Реформи галузі інформаційно-комунікаційних технологій та розвиток інформаційного простору України», що відбулися у Верховній Раді України ще 03 лютого 2016 року, вказується, що у період переходу світового суспільства до інформаційного віку розвиток інформаційного простору та впровадження інформаційних технологій є ключовими для формування активних та освічених громадян, збільшення національної конкурентоспроможності. Інформаційно-комунікаційні технології визнаються одним із найважливіших факторів, які сприяють економічному зростанню, розвитку громадянського суспільства, зайнятості населення, розширенню конкуренції та подоланню «цифрового розриву» [6]. Саме тому питання цифровізації правоохорони є найбільш важливим аспектом розвитку системи українського врядування загалом, а також ефективним інструментом оптимізації правоохоронних процесів в умовах триваючого широкомасштабного вторгнення російської федерації, а також поствоєнного періоду.

Висновки. На підставі викладеного можна зробити висновок, що цифровізація є одним із визначальних чинників оптимізації діяльності правоохоронних органів України, оскільки забезпечує підвищення оперативності прийняття управлінських рішень, ефективності інформаційної взаємодії, прозорості процедур та якості реалізації правоохоронних функцій. Водночас подальший розвиток цифрової трансформації правоохоронної системи повинен здійснюватися комплексно, із дотриманням вимог законності, інформаційної безпеки, захисту персональних даних і прав людини. З огляду на це доцільним є розроблення єдиної концепції цифрового розвитку правоохоронної системи України, формування інтегрованої міжвідомчої цифрової екосистеми, уніфікація цифрових процедур та інформаційних стандартів, а також системне підвищення цифрових компетентностей працівників органів правопорядку. Реалізація зазначених заходів сприятиме формуванню сучасної, ефективної та технологічно спроможної правоохоронної системи, здатної належним чином реагувати на виклики цифрового суспільства, воєнного стану та післявоєнного відновлення держави.

Список використаних джерел:

1. Атаманова Н. В., Луначенко І. В. До питання цифровізації публічного управління в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2024 № 68. URL: <https://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc68/3.pdf>
2. Карпенко О. В., Малий І. Й., Муравицька Г. В. та ін. Наукова аргументація перетворення інформації та держави у вирішальний фактор та інститут влади подана в монографії: *Цифрова трансформація публічного управління* : кол. моногр. Київ : НАДУ, 2020. 256 с.
3. Храпенко О.О., Меденцев А.М., Сперанський В.О. Цифровізація правоохоронної діяльності: використання штучного інтелекту для боротьби з кіберзлочинністю. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024 № 11. URL: http://www.lsej.org.ua/11_2024/119.pdf
4. Кубаєнко А. В. Цифровізація як сучасна умова функціонування правоохоронної системи. *Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів XXI століття»* (до 25-річчя Національного університету «Одеська юридична академія» та 175-річчя Одеської школи права) : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17 червня 2022 р.). Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. Т. 2. С. 194–197.
5. Малий І.Й., Цедік М.Г. Інституційний вимір цифровізації державного управління в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2022. № 2. URL: http://www.dy.nauka.com.ua/pdf/2_2022/5.pdf
6. Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Реформи галузі інформаційно-комунікаційних технологій та розвиток інформаційного простору України» : Постанова Верховної ради України від 31 березня 2016 року № 1073-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1073-19>

Дата першого надходження статті до видання: 05.05.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 29.05.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 15.06.2026